

Verden er i mellemtiden forandret

Ofrets århundrede.

Den politiske plakater var udbredt i det 20. århundredes gader. Udstilling på Arbejder- museet fortæller om protesternes opstand og nedtoning.

*Af Mads Kastrup
mkp@berlingske.dk*

Man trykte ikke plakater for NATO i 60erne, 70erne og 80erne. Eller holdt festival og dansede for terrorbalancen under Den Kolde Krig. Eller marcherede for privat ejendomsret.

Man gjorde det modsatte. NATO, terrorbalancens demontering af den kommunistiske fare og parcelhuskulturen står måske både klarere og stærkere end nogensinde i historiens bakspejl. Var plakaterne og organisationerne bag modstanden mod dem så nytteløse?

Stedet at overveje dette spørgsmål er Arbejdermuseet. Her har man åbnet udstillingen "Et råb fra muren - 100 års politiske plakater".

Politiske plakater gennem det 20. århundrede er en særlig kulturhistorie i Danmark. Et århundrede, hvor velfærdssamfundet blev skabt af fagbevægelsen og Socialdemokratiet. Som museumsinspektør på Arbejdermuseet, Margit Bech Larsen, forklarer:

"At det 20. århundrede blev plakaternes storhedstid skyldes, at en række større politiske bevægelser voksede frem i perioden. Det var arbejderbevægelsen med alle dens forgreninger, og fredsbevægelserne og ungdomsoprørets mange grupper, der agiterede for frigørelse og international solidaritet. Disse folkelige bevægelser genererede et utal af møder og fester, hvor plakaterne blev flittigt brugt til at reklamere og skabe opmærksomhed om sagen.«

"Er De utilfreds kan De rejse!"

Det er med andre ord venstrefløjens, der "råber fra muren" i det, nogle har tematiseret "ofrets århundrede". Med mindre det er valgkampplakater. Her råber alle i munden på hinanden. Gennem hele byen og i næsten ens udseende portræt-plakater og uanset parti.

Man fylder det offentlige rum ud fra en "tæppebombningsstrategi". Kan man ikke ramme vælgeren præcist, kan man skyde på det hele. I lønligt håb om, at nogen bliver ramt. Men som det fremgår af den bog, Arbejdermuseet har udgivet i anledning af sin plakatudstilling med samme titel, er plakaterne fra protest- og fagbevægelserne de mest interessante.

I første tredjedel af 1900-tallet var den faglige kamp enkel Målene var nedsat arbejdstid og højere løn. Anskueliggjort i HK-plakaten med den korpulente, onde arbejdsgiver:

"Lønforhøjelse?! Er De utilfreds kan De rejse!" (i øvrigt fra børskraks året 1929).

Senere - i lysere tider - afbilleder man hele familier i morgenmadssituationer og krav om "mere tid" i en pæn appel til arbejdsgivernes gode hjerte.

Børneopdragelse, kønsroller og sex

Langt de fleste, flotteste og mest markante plakater er fra de politiske og kulturelle aktivisters fløje. Eksempelvis DKP, som i 50erne for længst havde tøjret sin optimistjolle til den sovjetiske krigsflåde og knyttede næve mod amerikanske atomvåben. Ligesom ungdomsoprøret i 60erne ikke bare politiserede arbejdslivet, men hele livet. Inklusive børneopdragelse, kønsroller og sex.

Det tidlige 1900-tals enkle faglige kamp forgrenede sig til allehånde krav. Fagbevægelserne blev mere end blot et arbejdspladsspørgsmål. I overensstemmelse med socialdemokraterne og arbejderbevægelsens drøm om det kooperative samfund. Man organiserede gerne LO-medlemmernes privatsfære og sociale liv oven i hatten. Eksempelvis udtrykt i "HKs humørkabaret 1959 - tryghed så HK«, en pangfarvet plakater, der med fritskårne billeder af kendte entertainere som Preben Kaas og Katy Bøttger lover underholdning for alle kontingentpengene.

Meget markant og rigt repræsenteret står universitetsmarxismens og 70er-kollektivisternes drøm om at opildne og forbrødre sig med den danske arbejder. Kunstnerkollektivet Røde Mor, mest

kendt for sit rockorkester af samme navn, står stadig i manges bevidsthed med ikoniske 70er-plakater i linoleumstryk. Stiliserede arbejdere med opfordringer til eksempelvis at støtte et formål, folk, forening eller andet:

"Støt de afrikanske befrielsesbevægelser«, kunne det hedde. Et budskab om at tage del i selv meget fjerne og komplicerede konflikter.

Som Thomas Kruse, en af kollektivets plakatkunstnere, udtrykker det:

"Det handlede om at bygge bro mellem løn- og kulturarbejdere. Socialistisk kulturfront fungerede nok mere som en udstrakt hånd til arbejderne end et egentligt samarbejdsforum!"

Gennemslagskraften og ikke mindst håndsækningens virkning kan diskuteres. Ikke mindst ifølge en kollega til Thomas Kruse fra Røde Mor: "I 1970erne havde venstrefløjen opnået en vis opbakning, men dens kultur lukkede sig stadig mere om sig selv. Aktivister klistrede skrigende plakater med knytnæver, kvinder med kulørte tørklæder, kuede ansigter eller en kugle slynget med slangebøsse op. Sidstnævnte var Venstresocialisternes visuelle udtryk ved folketingsvalg. De fleste af disse plakater skulle udtrykke: Vi vil kæmpe! Men de appellerede mest til dem på barrikaderne, til dem der var enige. Andre blev skræmt væk," påpeger plakatkunstneren Mikael Witte.

"Danske svin strutter af penicillin«

Mikael Witte mente allerede dengang i 70erne og 80erne, at man måtte være snedigere. Og langt mere gennemslagskraftig. Han godtgjorde, hvad han mente med sine svineplakater: "Danske svin er sunde - de strutter af penicillin«, rettet mod dansk landbrugs massive anvendelse af medicin til svin, som risikerede at gøre forbrugerne resistente over for eksempelvis penicillin. Landbruget fik nedlagt fagedforbud. Witte vandt dog både medieslagsmålet og sagen i højesteret.

Ellers synes et sært skær af troskyldighed at lægge sig over samlingen af politiske plakater. Eller som det hed i et udstillingskatalog i 2002, Røde Mor havde her en retrospektiv udstilling af sine værker i Den Sorte Diamant:

"Den væsentligste grund til at Røde Mor kan forekomme virkelighedsfjern i dag, er dog nok, at verden i mellemtiden er totalt forandret". Der stod ikke noget om egen nytteværdi. Om man havde været med til at forårsage forandringen eller ej.

Hvad: "Et råb fra muren - 100 års politiske plakater"

Hvor: Arbejdermuseet, 11. februar - 28. maj 2012